

28

ŞUBAT

nedir?

ibrahim ayyıldız

LiBeRtE

UNİVERSİTELER

MEDYA

BÜROKRASİ

TİSİAD

BESİTÇİLER

TOYAK

YAKA

İbrahim Ayyıldız

28 Şubat Nedir?

ISBN 13: 978-605-9823-05-0

Liberte Yayınları® / 190

1. Baskı: Şubat 2016

© Liberte Yayınları, 2016

Tüm hakları saklıdır. Tamamı veya herhangi bir parçası hiçbir şekilde fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Bunu yapanlar veya buna teşebbüs edenler hakkında yayınevimiz kanuni takibat yaptırma hakkına sahiptir.

Yayın Editörü: Hasan Yücel Başdemir

Sayfa Düzeni: Emre Turku

Kapak Tasarımı: Muhsin Doğan

Baskı: Tarcan Matbaası

Adres: Zübeyde Hanım Mah. Samyeli Sok. No: 15, İskitler, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37

Sertifika No: 25744

LiBeRTE
liberteyayin grubu

GMK Bulvarı No: 108/16 06570 Maltepe - Ankara

Tel: (312) 231 60 69 / Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr / Web: www.liberte.com.tr

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

İbrahim Ayyıldız

1987'de Trabzon'da doğdu. 2009'da Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu, 2011'de Kırıkkale Üniversitesi Siyasal ve Sosyal Bilimler anabilim dalında yüksek lisansını tamamladı.

2012-2014 yılları arasında Gelir İdaresi Başkanlığı'nda gelir uzman yardımcısı olarak görev yaptı. Halen Vergi Denetim Kurulu'nda vergi müfettiş yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	11
--------------	-----------

BİRİNCİ BÖLÜM

28 ŞUBAT DARBESİ: ŞARTLARIN OLGUNLAŞ(TIRIL)MASI, MUHTIRA VE SİYASÎ YENİDEN BİÇİMLENİŞ	15
--	-----------

<i>1980 SONRASI TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL GELİŞMELER VE YAPISAL DÖNÜŞÜMLER</i>	<i>16</i>
---	-----------

<i>REFAH PARTİSİ VE REFAHYOL HÜKÜMETİ</i>	<i>20</i>
---	-----------

RP'nin Doğuşu ve Yükselişi	20
----------------------------	----

1995 Seçimleri ve RP'nin Yükselişi	22
------------------------------------	----

Refahyol'un Kurulması ve Muhtıra İçin Hazırlanan Olaylar	26
--	----

Refahyol'dan Sonra	64
--------------------	----

<i>28 ŞUBAT SÜRECİNİN AKTÖRLERİ</i>	<i>77</i>
-------------------------------------	-----------

Yargı, Üniversiteler ve Medya	77
-------------------------------	----

Sermaye grupları	85
------------------	----

Sendikalar ve Beşli İnisiyatif/Çete	93
-------------------------------------	----

Siyasî Aktörler ve Süleyman Demirel	94
-------------------------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

28 ŞUBAT EKONOMİSİ	103
---------------------------	------------

<i>RP'NİN İKTİSADÎ ANLAYIŞI VE UYGULAMALARI</i>	<i>105</i>
---	------------

Genel İktisadi Politikalar	105
Faiz Harcamaları ve Havuz Sistemi	121
Bedelsiz İthalat Uygulaması	125
Değişmeyen Makûs Talih: Anadolu Sermayesine Savaş	127
Krizler, Boşaltılan Bankalar ve Yolsuzluk Operasyonları	142
Elektrik Dağıtım İhalesinde Açığa Çıkan Çatışma	152
28 ŞUBAT'IN MALİYETİ	153
Doğrudan Maliyet ve 2001 Krizi	155
Alternatif Maliyet	163
SONUÇ	165

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

28 ŞUBAT'I NASIL ANLAMALI: ASKERİ MÜDAHALELERİN EKONOMİ POLİTİĞİ VE TÜRKİYE'NİN ASKER SORUNU 171

<i>TÜRKİYE'DE SOSYAL SINIFLAR VE BÜROKRATİK YÖNETİM GELENEĞİ</i>	<i>171</i>
<i>OSMANLI'NIN SOSYO-EKONOMİK YAPISI VE "BÜROKRASİZM"İN KÖKLERİ</i>	<i>174</i>
CUMHURİYET VE "BÜROKRASİZM"İN "YENİ" EVRESİ	192
Tek Parti Dönemi ve Yeni Toplumsal Tabakalaşma	192
Demokrasiye Geçiş ve "Bürokrasizm"de İlk Çatlak	206
OSMANLI ORDUSU VE YAPISI	215
Klasik Dönemde Ordu-Devlet Bütünlüğü	218
Reform Dönemi ve "Aydınlanmış Asker"in Doğuşu	220
"Yeni" Rejimde Asker-Siyaset İlişkileri	228
Çok Partili Dönem ve Darbelerin Sosyo-Ekonomik Arka planı	231
ASKER-SİVİL İLİŞKİLERİ VE ASKERİN KONUMU	253
İktisadi Özerkliğin Araçları	259
KAYNAKÇA	279

*28 Şubat'ın mağdurlarından
Ablam Latife'ye...*

SUNUŞ

TÜRKiYE YAKLAŐIK İKİ YÜZ YILDIR DEMOKRATİKLEŐME ve modernleŐme mücadelesi veren, köklü devlet ve yönetim geleneğine sahip bir ülke. Ne var ki, demokratikleŐme süreçleri neredeyse periyodik olarak rafa kaldırılmış ve sürekli kesintilere maruz kalmıŐ. Öyle ki, demokrasiye yeniden geçildikten sonra ikisi doğrudan, üçü dolaylı -yalnızca biri başarısız- olmak üzere beŐ askeri müdahale ve teŐebbüsü yaŐanmıŐ, çok sayıda darbe planı yapılmıŐ ve bazıları uygulanmıŐ.

Türkiye gibi askerî müdahalelerin sıklıkla yaŐandığı bir ülkede bu konu üzerine pek çok araştırmanın yapılmıŐ olduğu düşünülebilir. Ancak, bu çalışmanın konusu olan 28 Şubat dâhil, askeri müdahaleler daha çok siyasî sebep ve sonuçlarıyla ya da bizzat darbeyi yapanın çizdiği paradigmanın doğruluğu ya da yanlışlığı ekseninde tartışılmış, çalışmalarda tarihi köklere içkin iktisadî arka plan yeterince incelenmemiŐtir. Darbe incelemeleri de konjonktürel olayların ya da güncel tartışma konu ve çekiŐme alanlarının dışına çıkamamıŐ, darbelere sebep olarak daha çok dönemin kiŐi ya da gruplarının söz ve

davranışları ya da rejimi tehlikeye atan uygulamalar gösterilmiştir. Oysa vuku bulan pek çok olay gibi darbeler de tarihi köklerinden ayrı ele alındığı veya onun ekonomik, sınıfsal ve sosyolojik temelleri göz ardı edildiği takdirde anlaşılamaz.

28 Şubat muhtırası veya “post-modern darbesi” de, tıpkı kendinden önceki askeri müdahaleler gibi, genel olarak tarihi ve sisteme ilişkin yapının, özel olarak da 1980 sonrası gelişen yeni egemenlik ilişkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla 28 Şubat Darbesi’ni iktisadî kökleriyle inceleyebilmek için kaçınılmaz olarak toplumsal-iktisadî yapıya, ordunun sistem içindeki yerine ve darbeye giden süreçte aktör ve kurumların aldıkları tavırlara bakmak gerekir. Çünkü ilk bakışta siyasî bir mücadeleden ibaret görülen darbeler, tarihsel kökleri itibarıyla, toplumsal yapıya bağlı olarak şekillenen ve arka planı bakımından da iktisadî ilişki ve gerilimlerin damgasını taşıyan bozulmaları ifade etmektedir.

Bu çalışma, 28 Şubat’ı bir kısım asker bürokratin girişiminden öte, müdahalenin sosyo-ekonomik ve politik boyutlarını da göz önüne alarak irdelemektedir. Bu amaçla öncelikle 28 Şubat’a geline süreçte olayların gelişimi ve aktörlerin rolleri ele alınmıştır. Ardından, 28 Şubat’ın ekonomik boyutu ele alınmıştır. Sürecin öncesi ve sonrası döneme damgasını vuran iktisadî politikalara ve bölüşüm politikalarına yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, Türkiye’de askeri darbe ve muhtıraları anlamayı mümkün kılacak bir tarihi ve sosyolojik analize yer verilmiştir.

Her askeri müdahale ülkeye büyük acılar yaşatmış, istikrarsızlık ve yoksullaşma ile ekonomik ve siyasi gelişme kaybını ifade etmiştir. Ve henüz hiçbirine, suçun ağırlığına denk düşen hukuki bir ceza verilmemiştir. Her darbe ve muhtıra,

geride sayısız hak ihlali, ölümler, işkenceler, kayıplar, parçalanmış aileler ve kapanmayan yaralar bıraktığı halde.

Elinizdeki kitap, Kırıkkale Üniversitesi'nde 2011 yılında tamamladığım yüksek lisans tezimin, içeriğine dokunmadan, okumayı kolaylaştırma amaçlı olarak yeniden bölümlendirilmiş ve bu yönde gözden geçirilmiş halini ifade etmektedir. Türkiye'deki militarizm ve askeri müdahaleler sorununu anlamaya katkıda bulunması ümidiyle...

İbrahim Ayyıldız
İstanbul-2016